

Ορισμός

Οι ειδικές προτάσεις είναι δευτερεύουσες ονοματικές ή ουσιαστικές προτάσεις που λειτουργούν ως συμπλήρωμα στο ρήμα ή άλλο ρηματικό τύπο, **απαρέμφατο – μετοχή, πρότασης** (συνήθως κύριας). Είναι προτάσεις κρίσεως και δέχονται άρνηση ού.

A. Ρήματα εξάρτησης

Οι ειδικές προτάσεις εξαρτώνται από ρήματα:

α. Λεκτικά (λέγω, ἀγγέλλω, δηλῶ, ἀπαγγέλλω, διδάσκω, διηγούμαι κ.τ.λ.)

π.χ. Οἱ Θηβαῖοι εἶπον ὅτι οὐκ ἂν ἀποδοῖεν τοὺς νεκρούς. (μτφρ. Οἱ Θηβαῖοι εἶπαν ὅτι δεν θα επέστρεφαν τους νεκρούς).

β. Αισθητικά (ὄρῶ, ἀκούω, αἰσθάνομαι κ.τ.λ.)

π.χ. Ὅρᾱς ὅτι οὐ πρῶτος αἰτιᾶ τὸν κλέπτοντα. (μτφρ. Βλέπεις ὅτι δεν κατηγορεῖ πρῶτος τον κλέφτη.)

γ. Γνωστικά (γιγνώσκω, οἶδα, ἐπίσταμαι, μανθάνω, ἀμφισβητῶ κ.τ.λ.)

π.χ. Ἵσμεν ὅτι πάντες τοῖς ἀδίκους ἐναντιοῦνται. (μτφρ. Γνωρίζουμε ὅτι ὅλοι εἶναι ἐνάντιοι στους ἀδίκους).

δ. Δεικτικά (δείκνυμι, ἐπιδείκνυμι, μηνύω κ.τ.λ.)

π.χ. Βούλομαι τοῦτο ἐπιδειξαι, ὅτι οὗτοί εἰσιν ἀδικώτατοι περὶ ἀνθρώπους. (μτφρ. Θέλω αὐτό να αποδείξω, ὅτι δηλαδή αὐτοί εἶναι πάρα πολύ ἀδικοὶ ἀπέναντι στους ἀνθρώπους).

ε. δοξαστικά (οἶομαι, νομίζω, νοῶ, κ.τ.λ.)

π.χ. Ἐννοεῖτε ὅτι ἦττον ἂν στάσις εἴη ἑνὸς ἄρχοντος ἢ πολλῶν. (μτφρ. Σκεφτεῖτε ὅτι ἡ ἐπανάσταση λιγότερο θα ἦταν ἔργο ἐνός ἀρχοντα παρά πολλῶν).

στ. Απρόσωπα ρήματα και ἀπρόσωπες εκφράσεις με ἀντίστοιχη σημασία (λέγεται, ἀγγέλλεται, ἀρκεῖ, δῆλόν ἐστι, φανερόν ἐστί κ.τ.λ)

π.χ. Δῆλόν ἐστι ὅτι ὁ Σωκράτης ἀδικεῖ τὴν πόλιν. (μτφρ. Εἶναι φανερό ὅτι ὁ Σωκράτης ἀδικεῖ τὴν πόλη).

Σημειώσεις:

1. Το φημί και τα δοξαστικά ρήματα συντάσσονται με ειδικό **απαρέμφατο** και πολύ σπάνια με ειδική πρόταση.
2. Τα λεκτικά ρήματα συντάσσονται και με ειδικό **απαρέμφατο** και με ειδική πρόταση.
3. Τα αισθητικά, τα γνωστικά, τα αγγελίας και τα δείξεως σημαντικά ρήματα συντάσσονται και με ειδικό **απαρέμφατο** και με ειδική πρόταση και με κατηγορηματική μετοχή.

B. Εισαγωγή

Οι ειδικές προτάσεις εισάγονται με τους ειδικούς συνδέσμους:

α. ὅτι (= ὅτι): δηλώνει αντικειμενική – πραγματική κρίση

π.χ. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἀγνοῶ ὅτι ταῦτα [ἐστί] ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα. (μτφρ. Και βέβαια δεν αγνοῶ αὐτό ὅτι δηλαδή αὐτές δεν εἶναι ἀξιόλογες εκφράσεις).

β. ὡς (= ὅτι δήθεν, ὅτι τάχα): δηλώνει υποκειμενική – πιθανή κρίση

π.χ. Ταῦτα λέγω, ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεούς. (μτφρ. Αὐτά λέω ὅτι καθόλου δεν σέβεσαι τους θεούς).

γ. ὡς ἄρα (= ὅτι τάχα, ὅτι δήθεν): εισάγει υποκειμενική, ξένη γνώμη, που ἀντικρούεται ἀπὸ τον ομιλητὴ ἢ τον συγγραφέα, εκφράζοντας ἔτσι ἔντονα τις ἀμφιβολίες ἢ τις ἀντιρρήσεις του για τὴν ορθότητά της.

π.χ. Ἀκούω τινὰ διαβάλλειν ἐμέ, ὡς ἐγὼ ἄρα ἐξαπατήσας ὑμᾶς μέλλω ἄγειν εἰς Φᾶσιν (μτφρ. Ακούω πως κάποιος με διαβάλλει διαδίδοντας πως τάχα ἐγώ, ἀφοῦ σας ἐξαπατήσω να σας οδηγήσω στον Φάση)

δ. ὅπως (σπανίως)

π.χ. Ὅπως οὐκ ἐγγεγένηται ἁμαρτήματα οὐκ ἂν ἔχειν μοι δοκῶ εἰπεῖν (μτφρ. Νομίζω πως δεν μπορῶ να πω πως δεν ἔχουν γίνει λάθη).

Παρατηρήσεις:

1. Φράσεις όπως: **εὐ οἶδ' ὅτι, εὐ ἴσθι ὅτι, δῆλόν ὅτι, οἶδ' ὅτι** απέκτησαν με το χρόνο επιρρηματική σημασία και ισοδυναμούν με βεβαιωτικά ή επεξηγηματικά επιρρήματα, όταν μετά το σύνδεσμο ότι δεν ακολουθεί ρήμα.
π.χ. Ακούετε, **εὐ οἶδ' ὅτι**, καὶ ὑμεῖς Ἰάσωνος ὄνομα. (μτφρ. Ακούτε, βέβαια, και εσείς το όνομα του Ιάσωνα)
2. **Σπάνια** (στον Ξενοφώντα) μπορεί να εισάγεται ειδική πρόταση με το σύνδεσμο ὅπως:
π.χ. Ἀλλ' ὅπως μὲν ἄχθομαι ὑμᾶς τρέφων, μῆδ' ὑπονοεῖτε. (μτφρ. Αλλά ότι θλίβομαι να σας ανατρέφω, καθόλου μη σκέφτεστε).

Γ. Εκφορά

Οι ειδικές προτάσεις εκφέρονται με τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσεως:

α. Οριστική, όταν δηλώνει το πραγματικό, βέβαιο γεγονός

π.χ. Πρῶτον δὲ ἀποδείξω ὡς οὐχ ἴππευον. (μτφρ. Πρώτα όμως θα αποδείξω ότι δεν υπηρέτησα ως ιππέας).

β. Δυνητική οριστική (οριστική ιστορικού χρόνου + δυνητικό ἄν), όταν δηλώνει το **μη πραγματικό – αβέβαιο** γεγονός
Ἠγγέλθη ὅτι οἱ στρατιῶται οὐκ ἂν ἠβούλοντο ποιεῖν ταῦτα. (μτφρ. Ανακοινώθηκε ότι οι στρατιώτες δεν θα ήθελαν να κάνουν αυτά).

γ. Δυνητική ευκτική (ευκτική όλων των χρόνων, εκτός από μέλλοντα + δυνητικό ἄν), δηλώνει **το δυνατό** να γίνει στο **παρόν ή μέλλον**

Ἐκέλευσαν τοὺς Μαντινέας τὸ τεῖχος περιαιρεῖν λέγοντες ὡς οὐκ ἂν ἄλλως πιστεύσειαν. (μτφρ. Διέταξαν τους Μαντινείς να πολιορκήσουν το τείχος λέγοντας ότι διαφορετικά δεν θα τους εμπιστεύονταν).

δ. Ευκτική του πλαγίου λόγου (ευκτική κάθε χρόνου), όταν το ρήμα της πρότασης από την οποία εξαρτάται η ειδική βρίσκεται σε ιστορικό χρόνο. Το περιεχόμενο της ειδικής πρότασης παρουσιάζεται ως **υποκειμενική – προσωπική γνώμη**:

π.χ. Κῦρος ἔλεγεν, ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν. (μτφρ. Ο Κύρος έλεγε, ότι θα είναι μεγάλος ο δρόμος προς το βασιλιά).

Παρατηρήσεις:

1. Μετά από ιστορικό χρόνο μπορεί η ειδική πρόταση να εκφέρεται με **οριστική** και όχι ευκτική του πλαγίου λόγου, γιατί το περιεχόμενο της δευτερεύουσας έχει ισχύ και στο παρόν.
Επίσης, η εναλλαγή οριστικής και ευκτικής του πλαγίου λόγου δηλώνει **βέβαιο** (οριστική) και **αβέβαιο** (ευκτική) γεγονός
π.χ. Οὔτοι ἔλεγον ὅτι Κῦρος μὲν **τέθνηκεν**, Ἀριαῖος δὲ **πεφευγὼς εἶη**. (μτφρ. Αυτοί έλεγαν αφ' ενός ότι ο Κύρος έχει πεθάνει, αφ' ετέρου ότι ο Αριαίος είχε φύγει).
2. Η ευκτική του πλαγίου λόγου των ειδικών προτάσεων αντιστοιχεί σε οριστική ανάλογου χρόνου. Σύμφωνα με την αντιστοίχιση αυτή γίνεται και η μετατροπή μιας ειδικής πρότασης από πλάγιο λόγο σε ευθύ ή και αντίστροφα του ευθέος λόγου σε πλάγιο. (βλ. Πλάγιος λόγος)

Δ. Συντακτικός ρόλος

Η ειδική πρόταση μπορεί να λειτουργεί ως:

α. Αντικείμενο σε προσωπικά ρήματα

π.χ. Λέγει ὁ κατήγορος ὡς ὑβριστῆς εἰμι. (μτφρ. Ο κατήγορος λέει ότι είμαι αλαζόνας).

«ὡς ὑβριστῆς εἰμι»: είναι δευτερεύουσα ειδική πρόταση και λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρ. «λέγει» της κύριας πρότασης.

β. Υποκείμενο σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις

π.χ. Καίτοι δῆλόν (ἐστι) ὅτι οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ. (μτφρ. Πράγματι είναι φανερό ότι δεν θα είχαν την ίδια γνώμη για μένα)

«ὅτι οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ»: είναι δευτερεύουσα ειδική πρόταση και λειτουργεί ως υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση «δῆλόν (ἐστι)» της κύριας πρότασης

γ. Επεξήγηση σε ουδέτερο (δεικτικής) αντωνυμίας και σπανιότερα ουσιαστικού, το οποίο λειτουργεί ως υποκείμενο ή αντικείμενο του ρήματος της κύριας πρότασης, και το οποίο η ειδική πρόταση επεξηγεί

π.χ. Καίτοι πᾶσι ῥάδιόν (ἐστι) τοῦτο γνῶναι ὅτι ἀναγκαῖον ἦν τοῖς φυλάρχοις αὐτοῖς ζημιουῖσθαι. (μτφρ. Πράγματι σε όλους είναι εύκολο να γνωρίζουν αυτό, ότι δηλαδή ήταν αναγκαίο να τιμωρηθούν οι ίδιοι οι φύλαρχοι).

«ὅτι ἀναγκαῖον ἦν τοῖς φυλάρχοις αὐτοῖς ζημιουῖσθαι»: είναι δευτερεύουσα ειδική πρόταση και λειτουργεί ως επεξήγηση στη δεικτική αντωνυμία «τοῦτο» της κύριας πρότασης.